

DREPT PENAL ȘI PROCESUAL PENAL

CZU: 343.12

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2023.1\(64\).05](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2023.1(64).05)

REVOCARA, ÎNLOCUIREA ȘI ÎNCETAREA DE DREPT A MĂSURILOR PREVENTIVE PRIVATIVE DE LIBERTATE

Ghennadi EPURE,
*procuror în Procuratura
 Anticorupție, doctorand,
 Școala doctorală „Științe penale
 și drept public” a Academiei
 „Ștefan cel Mare” a MAI,
 asistent universitar*
<https://orcid.org/0000-0002-8165-5054>

SUMAR

Revocarea, înlocuirea și încetarea de drept a măsurilor preventive privative de libertate reprezintă o instituție procesuală inerentă măsurilor procesuale de constrângere, care acordă dreptul atât instanței de judecată cât și procurorului de a pune în libertate învinuitul, după caz – inculpatul. Procedura respectivă este reglementată de art. 195 din Codul de procedură penală și necesită o explicație din punct de vedere practic: cum are loc punerea în libertate a persoanei atunci când se află în arest preventiv sau arest la domiciliu, în vederea evitării încălcării dreptului la libertate și siguranța persoanei consacrat de art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Cuvinte-cheie: *revocare, înlocuire, încetare, arest preventiv, arest la domiciliu, punere în libertate.*

Procedura de înlocuire, revocare sau încetare de drept a măsurilor preventive o putem considera o parte componentă a întregului proces de aplicare sau prelungire a măsuri de constrângere în procesul penal.

În conformitate cu art. 195 din Codul de procedură penală, „(1) Măsura preventivă aplicată poate fi înlocuită cu una mai aspră, dacă necesitatea acesteia este confirmată prin probe sau cu una mai ușoară, dacă prin aplicarea ei se va asigura comportamentul respectiv al bănuțitului, învinuitului, inculpatului, în scopul desfășurării normale a procesului penal și al asigurării executării sentinței.

(2) Măsura preventivă se revocă de către organul care a dispus-o în cazul în care au dispărut temeiurile pentru aplicarea acesteia.

(3) Măsura preventivă sub formă de arestare preventivă, arestare la domiciliu, liberare provizorie sub control judiciar și liberare provizorie pe cauțiune se înlocuiește sau, după caz, se revocă de judecătorul de instrucție

REVOCATION, REPLACEMENT AND TERMINATION BY LAW OF PREVENTIVE MEASURES DEPRIVED OF LIBERTY

SUMMARY

Revoking, replacing or ceasing preventive measures on legal grounds is a procedural institution inherent in coercive procedural measures, which allows the court, as well as the prosecutor to release the accused or the defendant, as appropriate.

This procedure is regulated by art. 195 of the Criminal procedure code and requires to be explained practically: how the release is carried out while the accused/ defendant is kept under preventive arrest or home arrest, in order to avoid the breach of the right to liberty and security, as enshrined in art. 5 of the European Convention on Human Rights.

Key-words: *revoking, replacing, ceasing, preventive arrest, home arrest, release.*

sau, după caz, de instanța de judecată. În cazul în care, la etapa de urmărire penală, până la transmiterea cauzei la instanța de judecată spre examinare, procurorul care conduce sau, după caz, efectuează urmărirea penală consideră că măsura arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu nu mai este justificată și temeiurile care au servit la aplicarea sau la prelungirea acesteia au decăzut, acesta revocă neîntârziat măsura arestării preventive sau arestării la domiciliu, punând în libertate persoana sau, după caz, aplicând, conform competenței sale, o altă măsură preventivă și, în termen de până la 5 ore de la revocare, anunță judecătorul de instrucție care a aplicat sau, după caz, a prelungit măsura arestării preventive sau a arestării la domiciliu. În cazul în care termenul arestării a fost prelungit în condițiile art. 186 alin. (10¹), la dispunerea revocării urmează a fi informat și procurorul ierarhic superior sau, după caz, Procurorul General sau adjunctul lui” [1].

Din interpretarea *ad litteram* a normei procesuale prenotate, rezultă că măsura preventivă aplicată sau prelungită se înlocuiește cu altă măsură preventivă atunci când s-au schimbat temeiurile care au determinat aplicarea sau prelungirea măsurii, iar când

nu mai există vreun temei care să justifice menținerea măsurii preventive aceasta trebuie revocată, din oficiu sau la cerere.

Deducem că revocarea măsurii preventive poate fi invocată de părți la orice etapă a procesului penal, atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată.

Părțile pot invoca înlocuirea sau revocarea măsurilor preventive la orice nouă prelungire a termenului, pe motiv că orice altă prelungire a măsurii preventive se bazează pe alte temeuri din punct de vedere al materialului probator, prezentat de părți în instanța de judecată, iar obligația instanței este de a aprecia fiecare prelungire în mod individual, respectiv, temeiurile înlocuirii sau revocării măsurii pot fi înaintate de fiecare dată, atunci când se acordă un nou termen de către instanță.

Potrivit pct. 47-48 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a R. Moldova despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu, nr. 1 din 15.03.2013 „Măsura preventivă sub formă de arest la domiciliu poate fi înlocuită prin arest, dacă necesitatea arestului este confirmată prin probe. Măsura preventivă sub formă de arest sau arest la domiciliu poate fi înlocuită cu una mai ușoară, dacă au dispărut riscurile menționate în pct. 6) al Hotărârii, sau, datorită schimbării situației, aceste riscuri pot fi înlăturate prin aplicarea altor măsuri preventive. Măsura preventivă sub formă de arestare preventivă, arestare la domiciliu urmează a fi revocată în cazul în care au dispărut temeiurile pentru aplicarea acesteia (art. 195 alin. (2) Cod de procedură penală).

Revocarea sau înlocuirea arestului sau a arestului la domiciliu poate fi dispusă la demersul procurorului sau la cererea persoanei arestate sau a avocatului acesteia. Competența judecării demersului sau a cererii de revocare sau înlocuire a măsurii preventive sub formă de arest sau arest la domiciliu în cadrul urmăririi penale aparține judecătorului de instrucție, chiar și în situația în care măsura privativă de libertate a fost dispusă de instanța ierarhic superioară în cadrul judecării recursului” [6].

În opinia Curții Supreme de Justiție, cererea de înlocuire sau revocare a arestului preventiv sau arestului la domiciliu nu poate fi înaintată în cadrul procedurii de examinare a demersului de aplicare a arestului. Ea poate fi înaintată doar când în privința învinutului există deja aplicat arestul printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă.

Așadar, raționamentul Curții Supreme de Justiție se întemeiază pe faptul că la etapa aplicării măsurii preventive arestul preventiv sau arestul la domiciliu, încheierea de aplicare a măsurii preventive nu a fost supusă controlului jurisdicțional de către Curtea de Apel și în aceste circumstanțe, în cazul în care învinutul nu ar fi de acord cu hotărârea, ultimul urmează, înainte de toate, să o conteste cu recurs.

În alt caz, se pune problema înlocuirii sau revocării acestor măsuri preventive, atunci când în privința

învinutului sau inculpatului a fost aplicată măsura preventivă arestul preventiv, în lipsa învinutului/inculpatului, pe motiv că ultimul se sustrage de la urmărirea penală sau de la judecarea cauzei. În acest caz, suntem de părerea că o asemenea cerere, chiar și dacă a fost înaintată de către partea apărării, urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

Pe această dimensiune, sub aspect comparativ, potrivit practicii judiciare a României, „Înlocuirea sau revocarea unei măsuri preventive vizează o măsură efectiv pusă în executare, deoarece numai în această ipoteză se pune problema aplicării prevederilor art. 139 din Codul de procedură penală. Practica judiciară a decis că, atâta vreme cât mandatul de arestare nu a fost pus în executare, deoarece inculpatul este dispărut, se află în străinătate ori se sustrage de la urmărirea penală sau de la judecată, nu se pune problema revocării măsurii preventive” [9, p. 136].

O situație neuniformă de aplicare a legii procesual-penale a fost sesizată în practica judiciară a R. Moldova. În speță, P.N. a fost pusă sub învinuire, în lipsă, pentru un concurs de infracțiuni, dintre care una gravă. Pe motiv că ea s-a eschivat de la urmărirea penală, părăsind hotarele țării, în privința acesteia au fost dispuse investigații în vederea căutării.

Prin urmare, în conformitate cu art. 308 din Codul de procedură penală, procurorul de caz a depus un demers la judecătorul de instrucție și a solicitat aplicarea arestului preventiv în lipsa învinuitei.

Judecătorul de instrucție, examinând demersul procurorului în prezența avocatului ales, a admis integral demersul și a dispus aplicarea arestului preventiv pe un termen de 30 zile, din momentul reținerii. Nefiind de acord cu hotărârea instanței, avocatul a contestat-o în ordinea art. 313 din Codul de procedură penală, motivând că nu sunt temeuri rezonabile de aplicare a arestului preventiv față de clienta sa, cu toate că ultima nu s-a prezentat la examinarea demersului și s-a eschivat intenționat de la urmărirea penală. În pofida acestui fapt, prin Decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 31.12.2022, s-a decis admiterea recursului declarat de către avocat, casarea încheierii Judecătorei Chișinău (sediul Ciocana) din 10.10.2022, prin care a fost aplicat arestul preventiv, cu rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri prin care lui P.N. i-a fost aplicată, în lipsă, măsura preventivă alternativă arestului – liberarea provizorie sub control judiciar pe un termen de 30 zile [4]. Deși procurorul a argumentat în fața Colegiului penal că învinuita a părăsit intenționat țara pentru a nu fi trasă la răspundere penală, instanța nu a reținut aceste argumente ca fiind pertinente și plauzibile.

În opinia noastră, este un caz arbitrar și abstract, care derapează de la practica judiciară consecventă și creează un precedent periculos care dă naștere unui șir de contradicții, și anume: cum putem anunța învinutul în căutare internațională cu măsura preventivă – liberarea provizorie sub control judiciar, cum va fi posibilă localizarea, reținerea și arestarea învinuitului

lui care se eschivează de la organul de urmărire penală în străinătate și, în general, se atinge sau nu scopul măsurilor de constrângere prin aplicarea unei asemenea măsuri preventive, în coraport cu circumstanțele descrise mai sus, cu rolul infracțional al învinutului, complexitatea cauzei penale?

Suntem de părerea că o asemenea abordare procesuală nu este îndreptată spre atingerea scopului procesului penal de colectare a probelor, identificarea persoanelor care se fac vinovate de comiterea infracțiunii și tragerea lor la răspundere penală.

Un caz similar poate fi reliefat în practica Judecătorei Chișinău (sediul Ciocana), unde judecătorul de instrucție a dispus aplicarea arestului preventiv în lipsa învinutului, ulterior, peste aproximativ 3 luni de la emiterea încheierii, a admis cererea avocatului de înlocuire a măsurii preventive, în lipsa învinutului, și a dispus aplicarea măsurii preventive – liberarea provizorie sub control judiciar pe un termen de 30 zile, cu stabilirea anumitor obligații prevăzute de art. 191 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Potrivit circumstanțelor din speță, rezultă că la 23 septembrie 2022 B.V. a fost pus sub învinuire în lipsă, pe motiv că el a părăsit teritoriul R. Moldova, știind despre faptul că organul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție instrumentează o cauză penală în privința sa.

Prin ordonanța din 23 septembrie 2022, luând în considerație că nu era cunoscut locul aflării învinutului și acesta se sustrage de la urmărirea penală, au fost dispuse investigații în vederea căutării învinutului.

Prin încheierea judecătorului de instrucție din 14 noiembrie 2022, demersul procurorului privind aplicarea arestului preventiv a fost admis integral, pe un termen de 30 zile, din momentul reținerii, cu menținerea persoanei în Penitenciarul nr.13. Ulterior, prin încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Ciocana) nr. 17-40/2023 din 15.02.2023, a fost admisă cererea avocatului de înlocuire a măsurii preventive, fiind înlocuită cu „liberarea provizorie sub control judiciar”, pe un termen de 30 zile.

Considerăm că instanța de judecată a admis în mod arbitrar cererea avocatului, fără a reține vreun motiv plauzibil și verosimil privind necesitatea înlocuirii măsurii preventive – arestul preventiv, iar situația procesuală a învinutului anunțat în căutare nu s-a schimbat. Mai mult, judecătorul de instrucție și-a arogat atribuțiile organului de urmărire penală și în partea dispozitivă a extins obligația stabilită de legiuitor la pct. 3) alin. (3) art. 191 din Codul de procedură penală, formulând-o în felul următor: „să se prezinte la organul de urmărire penală sau, după caz, la instanța de judecată, ori de câte ori este citat; urmând să se prezinte la Procuratura Anticorupție nu mai târziu de 21 (douăzeci și una) zile, de la data adoptării prezentei hotărâri [8]”.

Cu toate că practica judecătorească creează o aparență în societatea noastră precum că are un caracter facultativ în sistemul de drept și nu constituie un precedent judiciar, părțile în proces o folosesc pe

larg, inclusiv judecătorii, la motivarea hotărârilor pe care le adoptă. Din aceste considerente, emiterea unor asemenea decizii cu privire la cazuri penale particulare, atunci când învinutul nu se prezintă cu reavoință în fața instanței – și acest fapt este stabilit prin probe verosimile – poate avea consecințe negative asupra întregii practici judecătorești.

De reținut că învinutul sau inculpatul poate reiterate ori de câte ori consideră că s-au modificat temeiurile care au condus la luarea acestei măsuri. În susținerea acestor cereri repetate, inculpatul nu poate însă invoca aceleași motive, deoarece persistă principiul autorității lucrului judecat.

Este necesar de subliniat că în cazul revocării unei măsuri preventive nu se poate dispune și înlocuirea cu altă măsură preventivă, deoarece o măsură revocată nu mai poate fi înlocuită.

Din conținutul art. 195 alin. (3) din Codul de procedură penală desprindem ideea că competența la soluționarea cererilor privind revocarea măsurilor preventive – arestul preventiv și arestul la domiciliu – înaintate de către părți în procesul penal îi revine în mod exclusiv instanței de judecată sau, după caz, judecătorului de instrucție.

La aceeași normă procesuală legiuitorul a îngăduit la etapa urmăririi penale, până la expedierea cauzei penale în instanța de judecată, revocarea sau înlocuirea măsurilor preventive menționate să fie efectuate de procuror, dacă acesta consideră că măsura arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu nu mai este justificată și temeiurile care au servit la aplicarea sau la prelungirea acesteia au decăzut.

În această accepțiune, ordonanța prin care se pune în liberate învinutul sau se înlocuiește măsura preventivă în una mai blândă poate fi contestată de către părți în ordinea art. 196 din Codul de procedură penală, direct la judecătorul de instrucție.

În conformitate cu art. 195 alin. (3) din Codul de procedură penală, „[...] În cazul în care, la etapa de urmărire penală, până la transmiterea cauzei la instanța de judecată spre examinare, procurorul care conduce sau, după caz, efectuează urmărirea penală consideră că măsura arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu nu mai este justificată și temeiurile care au servit la aplicarea sau la prelungirea acesteia au decăzut revocă neîntârziat măsura arestării preventive sau arestării la domiciliu, punând în libertate persoana sau, după caz, aplicând, conform competenței sale, o altă măsură preventivă și, în termen de până la 5 ore de la revocare, anunță judecătorul de instrucție care a aplicat sau, după caz, a prelungit măsura arestării preventive sau a arestării la domiciliu [...]”.

În practică se întâlnesc cazuri când informarea judecătorului de instrucție despre revocarea măsurii preventive în conformitate cu art. 195 alin. (3) din Codul de procedură penală este imposibilă în termenul de 5 ore. Sub aspect comparativ, în legislația României acest termen este de 24 ore.

Potrivit art. 242 alin. (4) din Codul de procedură penală al României, „În cazul în care măsura preven-

tivă a fost luată în cursul urmăririi penale de către procuror sau de către judecătorul de drepturi și libertăți, organul de cercetare penală are obligația să îl informeze de îndată, în scris, pe procuror despre orice împrejurare care ar putea conduce la revocarea sau înlocuirea măsurii preventive. Dacă apreciază că informațiile comunicate justifică revocarea sau înlocuirea măsurii preventive, procurorul dispune aceasta sau, după caz, sesizează judecătorul de drepturi și libertăți care a luat măsura, în termen de 24 de ore de la primirea informării. Procurorul este obligat să sesizeze și din oficiu judecătorul de drepturi și libertăți, atunci când constată el însuși existența vreunei împrejurări care justifică revocarea sau înlocuirea măsurii preventive luate de acesta” [2].

De aceea, extinderea acestui termen de la 5 ore până la 24 ore în legislația procesual-penală a Republicii Moldova va oferi posibilitatea procurorului de a informa în timpul prescris judecătorul de instrucție.

Din altă optică, se pune problema cum va proceda instanța în cazul în care inculpatul, aflându-se în arest la domiciliu, comite o altă infracțiune și este reținut în flagrant, iar ca consecință – față de ultimul este aplicat arestul preventiv. În atare situații, procurorul care exercită sau conduce urmărirea penală, având în prealabil informația cu privire la trecutul infracțional al persoanei, este în drept să sesizeze acuzatorul de stat care participă la judecarea cauzei în instanța de judecată despre încălcarea restricțiilor impuse prin măsura preventivă, prin scrisoare, cu anexarea unor acte procesuale care demonstrează încălcarea măsurii preventive – arestul la domiciliu.

Ulterior, acuzatorul de stat, la rândul său, va depune în instanța de judecată un demers prin care va solicita, în baza art. 195 din Codul de procedură penală, înlocuirea arestului la domiciliu cu arestul preventiv. În cazul dat, instanța va examina demersul la următoarea ședință, oferind posibilitatea părților de a se expune pe marginea acestuia.

În situația în care instanța va admite demersul, atunci învinutul va executa concomitent două mandate de arest preventiv: unul pe cauza penală care se află la etapa de urmărire penală și altul pe cauza penală care se examinează în instanța de judecată.

Acest aspect esențial pentru aplicarea corectă și uniformă a legii procesual-penală a fost explicat și de Curtea Constituțională în pct. 18) - 23) din Hotărârea nr. 9 din 29.04.2016, unde a statuat că [...] în pct. 2 lit. c) din dispozitivul hotărârii menționate „termenul de 12 luni se referă la aceeași faptă(e) penală(e) pentru care persoana a fost plasată în arest preventiv, indiferent de eventuala recalificare ulterioară a infracțiunii” [5].

Astfel, cu referire la această teză, Curtea, în conținutul hotărârii enunțate *supra*, a reținut că „...termenul maximal de 12 luni pentru arestul preventiv acoperă și situația în care în privința persoanei au fost înaintate mai multe capete de acuzare. Astfel, Constituția obligă înfăptuirea justiției fără întârziere. În acest sens, orice detenție care depășește terme-

nul total de 12 luni aplicat pentru comiterea aceleiași fapte, indiferent de eventualele recalificări ulterioare ale infracțiunii, este contrară Constituției și, prin urmare, este ilegală”.

În acest context, Curtea menționează că pe parcursul instrumentării unei cauze penale, o faptă penală, în urma aprecierii probelor, poate fi reîncadrată juridic, ceea ce nu trebuie să genereze calcularea unui nou termen de arest preventiv al persoanei, or, reîncadrarea juridică pentru o infracțiune sau mai multe infracțiuni din legea penală nu modifică retroactiv fapta(ele) prejudiciabilă comisă inițial. Mai mult, schimbând încadrarea juridică dată aceleiași fapte, organul judiciar determină doar textul legal just aplicabil faptei prejudiciabile săvârșite, ceea ce nu trebuie să afecteze libertatea individului.

Prin urmare, este prerogativa judecătorului de a aprecia dacă diverse fapte penale ar putea forma obiectul aceleiași cauze penale sau al uneia distincte, sau dacă mai multe cauze penale vizează aceleași fapte.

În același timp, Curtea reține că „...prima teză a pct. 2 lit. c) din dispozitivul Hotărârii nr. 3 din 23 februarie 2016 nu trebuie interpretată ca fiind aplicabilă situațiilor în care măsura arestării preventive se aplică persoanei care a săvârșit o nouă faptă penală în timpul unei cauze penale pendinte sau dacă în timpul cauzei penale pendinte sunt descoperite alte fapte penale săvârșite de aceeași persoană, care nu erau cunoscute organului de urmărire penală”. În consecință, Curtea a hotărât că prima teză a punctului 2 litera c) din dispozitivul Hotărârii Curții Constituționale nr. 3 din 23 februarie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală nu este aplicabilă cauzelor penale care vizează altă faptă penală.

În acest sens, aducem următorul caz din practica judiciară națională, care demonstrează că instanțele judecătorești respectă pe această dimensiune jurisprudența Curții Constituționale. Astfel, în speță, G.G., având statut de inculpat într-o cauză penală pe rolul Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) de învinuire a acestuia în comiterea infracțiunii prevăzută de art. 190 alin. (5) din Codul penal, prin încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Ciocana) din 15.04.2022 în privința lui G.G. a fost aplicat arestul preventiv pe un termen de 30 zile. Ulterior, acest termen a fost prelungit până la 12.06.2022.

Prin încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 10.06.2022, instanța de judecată a dispus înlocuirea măsurii preventive *arestul preventiv* cu măsura preventivă *arestul la domiciliu* pe un termen de 30 zile, care a fost prelungit până la data de 09.08.2022, ora 15:00 min.

La 28.07.2022, acuzatorul de stat A.N., care reprezenta învinuirea în cauza penală menționată, a înaintat un demers prin care a solicitat înlocuirea măsurii preventive *arestul la domiciliu*, cu măsura preventivă *arestul preventiv* în privința lui G.G. În motivarea demersului, procurorul a menționat că la 26.07.2022 a fost informat de procurorul G.E. că în privința lui

G.G. a fost pornită urmărirea penală în cauza penală nr. 2022970319, pe faptul comiterii infracțiunii prevăzută de art. 326 alin. (1) Codul Penal, iar acesta a fost reținut în flagrant delict la domiciliu, fiindu-i aplicată, totodată, măsura preventivă sub forma de *arest preventiv* pe un termen de 30 zile.

Prin urmare, contrar restricțiilor stabilite prin încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 10.06.2022, s-a stabilit că G.G., aflându-se la domiciliu, a efectuat convorbiri telefonice, a recepționat și expediat corespondența și a utilizat mijloace de comunicare cu S.N., care la 18.07.2022 a denunțat acțiunile inculpatului G.G., fiind pornită urmărirea penală la 19.07.2022.

Așadar, G.G., având aplicată o măsură preventivă sub formă de arest la domiciliu, încălcând restricțiile și obligațiile stabilite, a săvârșit o nouă infracțiune.

Astfel, la înaintarea demersului privind necesitatea înlocuirii măsurii preventive sub forma de *arest la domiciliu* în *arest preventiv* în privința inculpatului, procurorul a ținut cont de faptul că inculpatul G.G. a încălcat restricțiile stabilite precum și de caracterul și gradul prejudiciabil al faptelor incriminate. Procuratura, la examinarea demersului anterior, a insistat asupra constatării existenței riscului imixtiunii în cursul normal al justiției, în cazul aflării lui G.G. la libertate. La capitolul dat procurorul a reiterat că situația nu s-a modificat, rămânând neschimbată și în continuare.

Urmare a acestui fapt, riscul numit a fost suficient de probat pentru a determina un observator din afara procesului și total necointerestat de a crede în implicarea învinutului în buna derulare a procesului judiciar, în cazul aflării acestuia sub incidența unei măsuri privative mai blânde [7].

În rezultatul examinării demersului nominalizat, instanța de judecată l-a admis și a înlocuit măsura preventivă din *arest la domiciliu* în *arest preventiv*. În atare situație, G.G. urma a executa două mandate de arest, unul în faza de urmărire penală și altul în faza de judecată.

Într-o altă ordine de idei, starea de boală a învinutului sau inculpatului este frecvent folosită în practică drept motiv pentru înlocuirea sau revocarea măsurii preventive. Astfel, starea de boală a inculpatului intervenită în cursul detenției preventive nu poate fi pusă în discuție în sensul art. 195 din Codul de procedură penală, atâta vreme cât temeiurile care au condus la aplicarea măsurii nu au dispărut sau nu și-au pierdut actualitatea. Revocarea arestării este definitivă, ceea ce implică punerea în libertate a inculpatului pe timp nedeterminat. În această situație, reluarea arestării nu ar mai fi posibilă și ar crea serioase dificultăți în buna desfășurare a procesului penal, deoarece starea sănătății inculpatului se poate schimba, existând posibilitatea însănătoșirii acestuia. Pornind de la aceste premise, credem mai curând că starea de boală a inculpatului, la care se adaugă cazul inculpatelor însărcinate, trebuie considerată o schimbare a condițiilor care au existat în momentul luării măsurii preventive.

Cu referire la procedura de încetare a măsurilor preventive, legiuitorul a prevăzut expres condițiile de încetare de drept la art. 195 alin. (5) din Codul de procedură penală, și anume: „1) la expirarea termenelor prevăzute de lege ori stabilite de organul de urmărire penală sau instanță, dacă nu a fost prelungită în conformitate cu legea; 2) în caz de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, de încetare a procesului penal sau de achitare a persoanei; 3) în caz de punere în executare a sentinței de condamnare”.

Încetarea de drept a măsurilor preventive la expirarea termenelor prevăzute de lege sau stabilite de organele judiciare poate interveni atât în cursul urmăririi penale, cât și în cursul judecării. Nu necesită ample comentarii această condiție, având în vedere că este logic ca, la expirarea duratei legale ori a celei stabilite de organele judiciare, libertatea individuală să-și recapete toate atributele. În caz contrar, detenția va deveni una ilegală și va fi considerată o încălcare flagrantă a art. 5 din CEDO.

Încetarea de drept a măsurilor preventive în caz de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale – în cazul dat ar fi vorba de revocarea măsurii preventive, dacă prin ordonanța de scoatere de sub urmărire penală nu se clasează procesul penal și scoaterea de sub urmărire penală are drept temei art. 284 alin. (2) pct. (2) din Codul de procedură penală, adică „scoaterea persoanei de sub urmărire penală are loc atunci când aceasta este bănuită sau învinuită și se constată că: [...] 2) există vreuna din circumstanțele prevăzute la art. 275 pct. 1)–3), inclusiv dacă fapta constituie o contravenție...”.

Putem vorbi exclusiv de încetarea de drept a măsurii preventive la încetarea procesului penal sau achitarea inculpatului de către instanța de judecată. Încetarea procesului penal în privința persoanei se realizează efectiv prin intermediul normei procesuale prevăzută de art. 285 din Codul de procedură penală, pe temeiuri de nereabilitare a persoanei, cum ar fi: „... (2) Încetarea urmăririi penale are loc în cazurile de nereabilitare a persoanei, prevăzute la art. 275 pct. 4)–9) din prezentul cod, precum și dacă există cel puțin una din cauzele prevăzute la art. 53 din Codul penal sau dacă se constată că: 1) plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată, a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere sau părțile s-au împăcat – în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plângerii prealabile sau legea penală permite împăcarea; 2) persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală; 3) persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de irresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical...”.

În caz de achitare sau încetare a procesului penal, hotărârea instanței de punere de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv este executorie. Așadar, apelul sau recursul nu suspendă executarea. Există obligația ca instanța să comunice administrației locului de deținere dispoziția de punere de îndată în libertate a inculpatului.

La caz sunt aplicative și prevederile art. 398 din Codul de procedură penală, care prevede expres că „Dacă inculpatul a fost achitat sau eliberat de pedeapsă, sau eliberat de executarea pedepsei, sau a fost condamnat la o pedeapsă neprivativă de libertate, sau în privința lui a fost încetat procesul penal, instanța, dacă inculpatul se află în stare de arest, îl pune imediat în libertate chiar în sala ședinței de judecată. În caz de condamnare la închisoare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, instanța de judecată îl eliberează pe inculpat de sub arest”.

Al treilea și ultim caz de încetare de drept a măsurii preventive este în cazul pronunțării unei hotărâri de condamnare a persoanei. În acest sens, dispozitivul sentinței de condamnare, obligatoriu pe lângă chestiunile ce trebuie să le conțină de la art. 395 din Codul de procedură penală, trebuie să cuprindă și dispoziția despre computarea reținerii, arestării preventive sau arestării la domiciliu, dacă inculpatul până la darea sentinței se afla în stare de arest.

Dilema cu privire la modul de punere în executare a sentințelor judecătorești de condamnare cu aplicarea pedepsei închisorii a fost dezbătută prin decizia Plenului Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 28.02.2019, de examinare a recursului în interesul legii formulat de Procurorul General al Republicii Moldova privind unificarea practicii ce vizează dispoziția de reținere a persoanelor condamnate din sala de judecată adoptată de către instanțele de apel în cazul pronunțării deciziilor de condamnare la pedeapsa cu închisoare.

În context, Plenul Colegiului Penal al CSJ a menționat că „...în perspectivă, o hotărâre judecătorească, adoptată în al doilea grad de jurisdicție, ar putea fi contestată cu recurs de către persoanele condamnate la pedeapsa închisorii cu executare, nu ar genera, în privința ultimilor, o încălcare a dreptului la libertate și siguranță, consfințit în art. 5 al Convenției, deoarece executarea pedepsei a fost dispusă în urma condamnării de către o instanță de judecată competentă. În această ordine de idei, relevante sunt și statuările în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, unde este precizat că un stat poate ține în stare de arest o persoană, chiar dacă aceasta a declarat apel împotriva hotărârii de condamnare și de aplicare a pedepsei, în contextul în care vinovăția persoanei lipsite de libertate a fost stabilită în cursul unui proces care s-a desfășurat conform cerințelor art. 6 al Convenției” [6].

Concluzii

Revocarea sau înlocuirea, după cum am menționat în prezentul demers științific, constă în încetarea existenței tuturor temeiurilor de fapt și de drept care au fost puse la baza hotărârii de aplicare sau prelungire a măsurii preventive. Cu toate acestea, legiuitorul nu a indicat expres la art. 195 din Codul de procedură penală că măsurile preventive pot fi re-

vocate sau înlocuite din oficiu sau la cererea părților, acordând acest drept doar procurorului sau judecătorului de instrucție.

O astfel de reglementare restrânge tacit într-o anumită măsură cercul de subiecți care pot depune o cerere prin care să solicite revocarea măsurilor preventive și vine în contradicție cu dreptul părții apărării de a solicita pe tot parcursul procesului penal revocarea măsurilor preventive.

Altă problemă pusă în discuție este legată de termenul de până la 5 ore, prevăzut la art. 195 alin. (3) din Codul de procedură penală, în interiorul căruia procurorul urmează să informeze judecătorul de instrucție, Procurorul General sau adjunctul lui, în cazul în care au aplicat sau prelungit măsura preventivă, despre revocarea măsurii preventive. Remarcăm că termenul de informare menționat *supra* este necesar de a fi extins până la 24 de ore, în caz contrar există situații în care procurorul este în imposibilitate de a se încadra în termenul de 5 ore.

O altă carență care poate fi reflectată se referă la faptul că art. 195 din Codul de procedură penală nu prevede procedura de soluționare a cererii de revocare a măsurii dispuse de către judecătorul de instrucție, înaintată de părți în faza de urmărire penală.

Referințe bibliografice

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122-XV din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110/447.
2. Codul de procedură penală al României: Legea nr. 135 din 1 iulie 2010. În: *Monitorul Oficial*, 2010, nr. 486. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185907> (vizitat la 01.12.2022).
3. Decizia Plenului Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 28.02.2019 (recurs în interesul legii). Dosar nr. 4-1ril-1/2019. http://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=10 (vizitat la 03.12.2022).
4. Decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 31.12.2022 (dosarul nr.14r-964/22).
5. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 9 din 29.04.2016 privind modul de executare a Hotărârii Curții Constituționale nr. 3 din 23 februarie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală (termenul arestului preventiv). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 184-192.
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu, nr. 1 din 15.03.2013. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=48 (vizitat la 04.12.2022).
7. Încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 09.08.2022. Dosarul nr. 1-1299/2022.
8. Încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Ciocana) din 15.02.2023. Dosarul nr. 17-40/2023.
9. Țuculeanu A. Înlocuirea și revocarea măsurilor preventive. Probleme ivite în doctrină și jurisprudență. În: *Dreptul*, 2001, nr. 11, p. 133-140.

